

TÜRKÇEDE HABER SÖYLEMİ VE BİTMİŞLİK GÖRÜNÜŞÜ

Neslihan Özmen
Mersin Üniversitesi

Abstract: Discourse Representation Theory takes temporal expressions as anaphoric devices. Following DRT theory and conclusions from similar other theories that present a unified approach to temporal relations in a discourse, this paper analyzes perfectivity in news reports that narrate cases of murders, accidents, and disasters in Turkish journalistic discourse. It will especially concentrate on the role of –DI as marker of perfectivity which highlights narrative moves within the overall temporal sequentiality in a discourse.

GİRİŞ

Söylemde zamansal ilişkilerin belirlenmesine yönelik çalışmalara bakıldığında Kamp ve Rohrer (1983), Hinrichs (1986), Kamp ve Ryle (1993) çalışmalarında, tümce düzleminden söylem düzlemine geçerek, *dilbilgisel zaman* (tense) ve *görünüş* (aspect) biçimbirimlerinin, tümcelerin *görünüş türlerinin* (aspectual type) ve zaman belirteçlerinin, söylemdeki zamansal ilişkileri belirlediğini ileri sürmüştür. Kamp ve Ryle tarafından öne sürülen *Söylem Sunuluş Kuramında* (Discourse Representation Theory) dilbilgisel zamanın söylemdeki rolü üzerinde durulmuş, dilbilgisel zaman söylemde bir art gönderimsel araç olarak kabul edilmiştir. Kamp ve Rohrer çalışmalarında Reichenbach'ın *konuşma zamanı* (speech time), *gönderim zamanı* (reference time) ve *olay zamanı* (event time) kavramlarını söylem düzleminde yeniden yorumlayarak, dilbilgisel zamanın gönderim zamanı bileşenini art gönderimsel olarak kabul etmişlerdir. Bu kurama göre dilbilgisel zaman aktaran bir tümce, bu tümcenin öncülü olarak işlev gösteren

önceki bir gönderim zamanına göre yorumlanmaktadır. Eğer bir tümce belirli bir zaman belirteci içeriyorsa, bu belirteç gönderim zamanını belirginleştirmekte, ve dilbilgisel zaman aktaran bu tümce bu belirtecin gönderim zamanıyla eş-gönderimsel olduğu kabul edilmektedir. Belirteçlerin yokluğunda ise, zamansal öncül tümcenin bağlamından ortaya çıkarılmaktadır. Ayrıca bu yaklaşımda tümcenin görünüş türü, zamansal olarak sıralanmamış tümcelerin zamansal olarak nasıl sıralanacağını gösteren söylem oluşturma kuralları için bir girdi oluşturmaktadır. Görünüş özellikleri açısından *olay* (event) aktaran bir tümce, söylemde o an sunulan bir gönderim zamanından hemen sonra yeni bir gönderim zamanı ortaya sunmakta ve söylemde birbiri arkasına sıralanan olay tümceleri anlatsal bir hareket yaratmaktadır. Bir *durum* (state) veya bir *süreç* (process) aktaran tümceler ise söylemde yeni bir gönderim zamanı sunmamakta, o anki olay tümcesi tarafından sunulan gönderim zamanı çevresinde gerçekleşen bir *oluntuyu* (state of affairs) aktarmakta ve anlatsal bir harekete yol açmamaktadırlar.

Lascarides ve Oberlander (1993), Lascarides ve Asher (1993)'in çalışmalarında ise, söylem sunuluş kuramında öne sürülen gönderim zamanı kavramının ve tümcelerin görünüş türlerinin, söylemdeki zamansal ilişkileri bütüncül bir şekilde açıklamada yetersiz kaldığı, *dünya bilgisinin* (world of knowledge) ve *nedensellik ilişkilerinin* (causal relations) söylemdeki zamansal ilişkileri belirginleştirmede önemli bir rol üstlendiği öne sürülmüştür. Caenepel ve Moens (1994)'in çalışmasında ise, nedensellik bilgisi ve dünya bilgisine dayalı çıkarım kurallarının da söylemdeki zamansal ilişkileri açıklamada yetersiz kaldığı, *söylem türünün* (discourse type) ve *sözbilimsel yapının* (rhetorical structure) söylemdeki zamansal ilişkilerin bütüncül bir şekilde açıklanmasında önemli bir rol üstlendiği belirtilmiştir. Çalışmalarında *anlatsal* olan (narrative) ve *anlatsal olmayan* (non-narrative) söylem türlerinde basit geçmiş zamanla aktarılan tümcelerin zamansal ilişkiler açısından ters-sıralama yorumlamaları üzerinde duran Caenepel ve Moens, basit geçmiş zamanla aktarılan tümcelerin, anlatsal olmayan bağlam ve söylem türlerinde, anlatsal bir hareket göstermediğini göstermişlerdir.

Söylemde zamansal ilişkilerin bütüncül bir şekilde belirlenmesini hedef alan bu yaklaşımlarda, ve Schilder (1997)'in çalışmasında da olduğu gibi, söylemdeki zamansal ilişkiler, Tablo 1 de görüldüğü gibi, tümcelerin görünüş türleri ve dilbilgisel görünüş biçimbirimleri, dünya bilgisi, sözbilimsel yapı gibi farklı türdeki bilgi kaynaklarından etkilenmekte, bu farklı türlerden gelen bilgi kaynakları birbiriyle etkileşime girmektedir.

1. AMAÇ

Söylemde zamansal ilişkilerin bütüncül bir şekilde açıklanmasını hedefleyen bu yaklaşımlar ışığında bu çalışmanın amacı, Türkçe gazete söyleminin bir alt türünü oluşturan, cinayet, kaza, felaket gibi güncel olayları aktaran ve öykü niteliği taşıyan haber raporlarında görünüş, zaman, kip dağılımlarını incelemek, haber raporlarının sözbilimsel yapısıyla zamansal yapısı arasındaki ilişkiyi açıklamak, Türkçe anlatı söylemlerinde *zamansal sıralılık* (temporal sequentiality) ilişkileri açısından anlatı hareketini belirginleştiren – *DI* bitmişlik görünüşü biçimbiriminin, haber raporlarında her durumda bir anlatsal hareket göstermediğini, haber raporlarının iletişimsel amacı doğrultusunda sözbilimsel yapıyla etkileşime girerek, zamansal ilişkiler açısından öncelik de gösterebildiğini ortaya koymaktır.

2. HABER SÖYLEMİ VE HABER ÖYKÜSÜ

Haber söyleminin bir alt türü olan gazete söylemi kendi içinde haber, yorum, değerlendirme, reklam gibi bir çok türü barındırmakta, öykü kavramının, diğer bir deyişle haber öyküsünün, diğer gazete söylemleri arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bilindiği gibi söylem türünü belirginleştiren sözlüksel değişkeler, ortam, iletişimsel amaç, sözbilimsel yapı, tümce yapısı gibi değişkeler bulunmaktadır. Örneğin '*Pencereden baktı*' gibi bitmişlik görünüşüyle olgusalılık aktaran bir olay tümcesi bir haber öyküsünün ilk tümcesinde yer alabilirken, '*Pencereden bakıyordu*' gibi betimleme içeren bir durum tümcesinin bir haber öyküsünün ilk tümcesinde yer alması oldukça nadir görülen bir durumdur. Bu özelliklere sahip olan bir tümce ancak bir anlatı metninin girişinde yer alabilmektedir. Söylemin türünü belirginleştiren bu değişkeler ışığında haber öyküleri de

kendi içlerinde olgu öyküsü, yorumsal haber öyküsü, röportaj gibi türlere ayrılmakta, bu öyküler birbirlerinden farklı dilsel görünümler sergileyebilmektedir.

2.1 HABER ÖYKÜSÜNÜN SÖZBİLİMSEL YAPISI

Söylem türünü belirginleştiren en önemli değişkelerden biri olan sözbilimsel yapı, söylemin zamansal yapısını etkileyen ve belirginleştiren en önemli değişkelerden biridir. *Sözbilimsel Yapı Kuramı*'nda (Rhetorical Structure Theory), söylemin kurucu öğeleri, bir diğer deyişle sözbilimsel yapılar söylemde hiyerarşik olarak düzenlenmiş yapılar olarak ele alınmaktadır (Mann, 1999). Sözbilimsel yapı çözümlemesi çerçevesinde söylemin en küçük birimi önermedir ve söylem içindeki önermeler birbirleriyle hiyerarşik bir ilişki içerisindedir. Söylemdeki çoğu sözbilimsel yapı bir *çekirdek* (nucleus) ve bir *eklentiden* (adjunct) oluşmaktadır. Çekirdek konuşucu veya yazarın temel amacını gösterirken, eklenti çekirdek tarafından sunulan bilgiye ek bir bilgi sunmaktadır. Çekirdekle eklenti arasındaki ilişkiler farklı sözbilimsel ilişkileri göstermektedir (*anlatı, neden, listeleme, karşıtlık, amaç, arka plan* gibi). Bu açıdan sözbilimsel ve zamansal yapı arasındaki etkileşim düşünüldüğünde Molendijk ve Vet (1995) çalışmalarında söylem içindeki zamansal ilişkilerin sözbilimsel ilişkilerden türediğini, ve buna bağlı olarak zamansal ilişkilerin sözbilimsel ilişkiler üzerine getirmiş olduğu bir takım sınırlamaların bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu çerçevede söylemin sözbilimsel yapısı ile zamansal yapısı sürekli bir etkileşim içerisindedir; *zamansal yapı ↔ sözbilimsel yapı*:

Sözbilimsel İlişkilerden Zamansal İlişkilerin Türemesi

Sözbilimsel Yapı →	Zamansal İlişki
Anlatı İlişkisi →	Sonralık (posteriority)
Sonuç İlişkisi →	Sonralık (posteriority)
Açıklama İlişkisi →	Öncelik (anteriority)
Arka Plan İlişkisi →	Eş-zamanlılık (simultaneity)

Tablo 2.

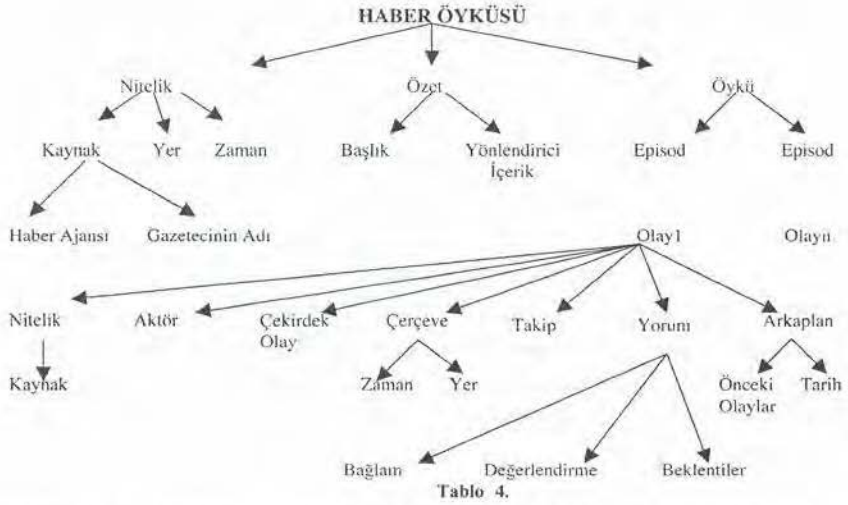
Zamansal İlişkilerin Sözbilimsel İlişkiler Üzerine Getirmiş Olduğu Sınırlamalar

Sonralık	→	Anlatı, Sonuç İlişkisi
Öncelik	→	Açıklama İlişkisi
Eş-zamanlılık	→	Arka Plan İlişkisi

Tablo 3.

Tablo 2 de görüldüğü gibi, zamansal sonralık ilişkisi anlatı ve sonuç sözbilimsel ilişkilerinden, zamansal öncelik ilişkisi açıklama sözbilimsel ilişkisinden, zamansal eş-zamanlılık ilişkisi ise arka-plan sözbilimsel ilişkisinden türeyen ilişkilerdir ve Tablo 3 te bu zamansal ilişkilerin sözbilimsel ilişkiler üzerine getirmiş olduğu sınırlamalar gösterilmiştir.

Haber öykülerinin prototipik sözbilimsel yapısı ise Bell (1998)' göre *nitelik* (attribution), *özet* (summary) ve *haber öyküsü* (news story) olmak üzere temel üç yapıdan oluşmaktadır: **Nitelik:** Nitelik sözbilimsel yapısında, haber öyküsünün haber ajansına, öyküyü yazan gazete yazarına, haber öyküsünün zamanı ve yerine ilişkin bilgiler yer almaktadır; **Özet:** Özet sözbilimsel yapısı *başlık* (headline), ve *yönlendirme* (lead) yapılarından oluşmaktadır. Yönlendirme yapısında haber öyküsünün birincil ve önemli olayının yanı sıra, ikincil önem taşıyan olaylar, olay aktörlerine ve yerine ilişkin bilgiler yer almaktadır; **Haber Öyküsü:** Haber öyküsü olaylar zincirini aktaran bir ya da birden fazla *episodan* oluşmaktadır. Episod ortak yer ve haber aktörleri paylaşan olay kümeleridir. Olaylar haberin kaynağına, haber aktörlerine, zaman ve yere ilişkin bilgileri sunmaktadırlar. Haber öyküsünde aktarılan çekirdek olay yapısının dışında *arka-plan* (background), *yorum* (commentary) ve *takip* (follow-up) gibi yapılarda bulunmaktadır. Arka-plan yapısı o anki çekirdek olaydan önceki olayları aktarır, ve eğer arka-plan uzak geçmişe gönderimde bulunuyorsa, bu uzak geçmiş gönderimli olay veya olaylar zinciri *tarih* (history) yapısını oluşturur. Yorum yapısı olayın geçtiği bağlamı, gazetecinin veya haber aktörlerinin olaylar üzerindeki gözlemlerini, olaya ilişkin değerlendirmelerini ve yorumlarını içerir. Takip yapısı ise haberde aktarılan çekirdek olayın sonuçlarını, ve bu olaydan sonra gelecekte gerçekleşecek olaylara gönderimde bulunur.

Tablo 4 de görüldüğü gibi, haber öykülerinin bütün anlamsal içeriğini düzenleyen geleneksel bir biçimi ve bir söz bilimsel yapısı bulunmaktadır. Ancak bu söz bilimsel yapının kurucu öğelerinin tamamı bütün haber öykülerinde bulunmayabilir. Örneğin bu çalışmanın araştırma konusu olan haber raporları, olgular üzerinde odaklaştığından ve habercinin bakış açısını yansıtmadığından yorum oluşturuçu öğesinin değerlendirme bileşeni olgusalılık taşıyan haber raporlarında bulunmaz.

2.2 OLGUSAL HABER ÖYKÜLERİ (RAPORLARI)

Bu çalışmanın konusu olan olay haberleri bir diğer deyişle haber raporları, olgular üzerinde odaklanmış olup, olgu öyküleri olarak betimlenmektedir. Bu tür öyküler, gazete yazarının kendi bakış açısını yansıtmadığı, gereksiz bilgilerden öyküsünü arındırdığı, olayları *paketlenmiş* (compactness) olarak sunduğu öykülerdir. Bu tür haber raporlarının sözbilimsel yapısı ise genellikle yönlendirme ve öykü oluşturuçu öğeleri içeren birkaç tümce ve paragraftan oluşmaktadır. Haber raporların iletişimsel amacı bilgilendirme olduğundan, sözbilimsel yapısında değerlendirme oluşturuçu öğesi bulunmamaktadır. Bu açıdan haber raporları *olgusal* (factual), *yansız* (dissinterested), ve *nesnel* olup *kişisel olmayan* (impersonal) bir bakış açısına sahiptir (Bell, 1998).

Bu tür haber raporlarının sözbilimsel ve zamansal yapıları arasındaki ilişkileri düşündüğümüzde, haber olma, haber değeri taşıma ölçütlerinden

biri olan *yakınlık* (recency) ölçütü çerçevesinde, zamansal açıdan en son gerçekleşen olayın metindeki betimleniş sıralaması açısından metnin ilk başında, ve metnin sözbilimsel yapısının bileşenlerinden biri olan çekirdek olay yapısında yer aldığını görmekteyiz. Bu durum haber raporlarının okuyucuları en son olan olaylar hakkında bilgilendirme iletişimsel amacıyla da örtüşmektedir.

3. ÇÖZÜMLEMELER

Bu çerçevede çalışmanın *Ocak, Şubat, Mart, Nisan* aylarında *Hürriyet* gazetesinden toplanan toplam 100 haber metninden oluşan veri tabanı söz bilimsel yapıları açısından incelendiğinde; toplam 39 metnin özet-öykü oluşturucu öğelerinden, 59'nun sadece öykü öğesinden oluştuğu, geri kalan 2 metnin ise anlatı örüntüsü içerdiği görülmektedir. Çalışmanın araştırma nesnesi olan, olgusal içeren bu raporlar görünüş, zaman ve kip biçimbirimleri dağılımları açısından düşünüldüğünde ise, Tablo 5 de görüldüğü gibi, bu öykülerin sık bir biçimde bitmişlik görünüşüyle aktarıldığı, gazete yazarının bu tür öykülerde kendi bakış açısını, yorumunu ve olgular üzerindeki değerlendirmelerini yansıtmadığından kip biçimbirimlerin kullanımına rastlamadığımızı görmekteyiz. Tablo 5 de görüldüğü gibi toplam 100 metinde, gerçek-dışılık aktaran toplam 6 tane *-EcEk* biçimbirimine rastlanmıştır. Ancak bu biçimbirim, bu raporlarının olgusalılığı çerçevesinde, sözbilimsel yapının takip yapısında gelecekte gerçekleşmesi olası değil, gerçekleşmesi zorunlu olan olayları aktarmaktadır.

Türkçenin görünüş sisteminde süreklilik aktaran *-Iyor* biçimbirimi, incelenen bu raporlarda *-DI* biçimbirimine oranla daha az sıklıkla kullanılan bir biçimbirimdir. Çünkü bu raporlar sürmekte olan değil, gerçekleşmiş, bitmiş olgular üzerinde odaklanmıştır. İncelenen bu metinlerde bu biçimbirimin haber raporunun sözbilimsel yapısında bulunan takip oluşturucu öğesinde, çekirdek olayın sürmekte olan sonuçlarını aktardığı görülmektedir. Türkçenin görünüş sisteminde bitmişlik değeri taşıyan, aslında kipsel düzlemde tanıtıllık aktaran *-mIş* biçimbirimi ise olgusalılık taşıyan bu haber raporlarında kullanılmamaktadır. Ayrıca, anlatı söylemlerinde arka-planı işaretleyen ve gönderimsel ilişkiler kuran *-mIşI* biçimbirimi de haber raporlarında az sıklıkla ortaya çıkmaktadır, ve genellikle sözbilimsel yapının arka-planında bulunmakta, arka-planın uzak geçmişini işaretleyen tarih

oluşturucu ögesinde yer almaktadır. Anlatı söyleminde arka-planı ve eşzamanlılığı işaretleyen geçmişte sürekliliği aktaran *-Iyordu* biçimbirimiyle, durum tümcelerini aktaran *-IDI* geçmiş zaman biçimbirimi ise anlatı örüntüsüyle yazılmış haber öykülerinde yer almaktadır.

Haber Raporlarında Görünüş/Zaman/ Kip Dağılımları

	-dı	-miş	-iyor	-(y)ecek	-ar	-meli	-ebil	-se	-(y)e	-idi	-imış	-dir	-mişti	-yordu	-ardı
M1	5			1											
M2	1		1												
TOP	594	0	20	6	0	0	0	0	0	5	0	0	12	4	0

Tablo 5.

3.1 HABER RAPORLARININ KİPSELLİĞİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi haber raporlarının temel iletişimsel amacı, okuyucuları güncel olaylar hakkında bilgilendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, gazete yazarı aktardığı haber olayı hakkında kendi kişisel görüşlerini, değerlendirmelerini, yorumlarını aktarmaktan kaçınmakta, haberin okuyucuları açısından güvenilir ve yansız olma kaygısını taşımaktadır. Bilgisel kiplik düzleminde nesnellik ve olgusallık taşıyan haber raporları olanaklı dünyalar anlambilimi çerçevesinde doğruluğu zorunlu olan önermeler aktarmakla birlikte, gazetecinin bu zorunlu doğruluk sunumu Türkçe haber raporlarında *-DI* bitmişlik biçimbirimi tarafından belirginleştirilmektedir. Gazete yazarı, her ne kadar haberinde aktardığı olaya şahit olmasa da, Türkçe de tanıtıcılık ve aynı zamanda bitmişlik görünüş değeri taşıyan *-miş* biçimbirimi yerine, *-DI* biçimbirimini tercih etmektedir. Özmen'in sürmekte olan çalışmasında belirtildiği gibi *-miş* biçimbirimi bilgisellik düzleminde bağlam veya tanıt türü tarafından belirlenen kipsel güç değerleri konuşucu/yazarın doğruluk sunumları açısından, *-DI* biçimbirimiyle karşılaştırıldığında, Türkçe'de tanıtıcılığı işaretleyen *-miş* biçimbirimi [-zorunlu doğruluk], [-nesnel], [-olgusal], [-güvenilir] değerlerini taşıyabilmektedir, ve bu anlamda *-DI* bilgisellik düzleminde, konuşucunun veya yazarın doğruluk sunumu açısından zorunlu doğruluk aktarmaktadır, Tablo 6 da görüldüğü gibi:

Bilgisellik Düzlemi

-dı	-miş
[+zorunlu doğruluk]	[-/+zorunlu doğruluk]
[+nesnellik]	[-/+nesnellik]
[+olgusal]	[-/+olgusal]
[+güvenirlik]	[-/+güvenirlik]

Tablo 6.

Bilgisellik düzleminde içermiş oldukları bu anlamsal değerlerdeki farklılıklardan dolayı, olgusalılık içeren haber raporlarında *-DI* bitmişlik biçimbirimi sık bir şekilde kullanılmaktadır ve gazete yazarının nesnel bakış açısı bu biçimbirimle aktarılmaktadır. Uzun& Emeksiz (2004) tarafından öne sürülen metin dünyası sınıflandırılmasına göre , metin dünyası veya konuşucunun söylem evreni, söylem çerçevesi açısından gerçeklik ve gerçek-dışılık kiplik aktarma açısından ikiye ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre haber raporlarının söylem çerçevesi gerçeklik kipliğinde sunulmakta, *DI* bitmişlik biçimbirimi gerçeklik kipliğinin söylem sunumunu dilsel olarak belirginleştiren bir metin sürücüsü olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2 HABER RAPORLARINDA ZAMANSAL İLİŞKİLER

Bu çalışmanın veri tabanını oluşturan bu 100 haber metni aktarmış oldukları zamansal ilişkiler açısından incelendiğinde ise, Tablo 7. ve Tablo 8 de görüldüğü gibi, *zamansal sıralılık* (temporal sequentiality) veya *anlatısal hareket* (narrative movement) haber raporlarında anlatı söyleminde olduğu gibi bir zorunluluk değildir.

Öykü Yapısından Oluşan Haber Raporları

-sıralı	+sıralı	Zamansal-olamayan
45	11	3

Tablo 7.

Özet-Öykü Yapısından Oluşan Haber Raporları

Özet	1 tümce	1+	-sıralı	+sıralı
	21	18	12	6
Öykü	-sıralı		+sıralı	
	15		24	
Özet-Öykü	-sıralı		+sıralı	
	33		6	

Tablo 8.

3.2.1 ANLATISAL HABER ÖYKÜLERİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu çalışmanın veri tabanı oluşturan 100 metinden 2'si anlatısal örüntüde üretilmiş haber raporlarıdır. Bu tür haber raporlarında olayların metinde betimleniş sıraları ile zamansal sıralamaları bir çakışma göstermektedir, Metin (1) de görüldüğü gibi:

Metin 1:

Kurtulması mucize dediler, 22 gün sonra hayata döndü

Patlamadan bir hafta önce bankada güvenlik görevlisi olarak çalışmaya **başlamıştı (t1)**. Kaptan Kemal ve Fatma Yıldırımkaya'nın üç çocuğunun en büyüğü olan Koray, patlama anını **hatırlamıyordu bile (t2)**. Önce Levent'deki bir kliniğe, oradan Florence Nighingale Hastanesi'ne **kaldırıldı (t3)**. Ailesi ilk kaldırıldığı kliniğe başvurduğunda 'Ölmüştür' **denildi (t4)**. Gerçekten yarası **ağırды (t5)**. Kafatasının sol tarafı parçalanmış, açılan beyni zedelenmesin diye hastaneye başına havlu sarılarak **kaldırılmıştı (t6)**. Şuuru **kapalıydı (t7)**. Beyin Cerrahisi Dr. Mercan Sarier'in liderliğindeki ekip yaklaşık 3 saat **uğraştırdı** onu kurtarmak için **(t8)**.

Koray ameliyattan sonra yoğun bakım ünitesine **alındı (t9)**. Ertesi gün ortanca kardeşi Bahar, babası ve annesinin yaralı görmeye dayanamadığı ağabeyinin yanına cesaret ve umutla **girdi (t10)**. Ağabeyinin elini tutup yanığını okşayarak ona çok sevdiği Karadeniz türkülerini **dinletti (t11)**.... Bahar "....." **diyor (t12)**.

Koray 4 Aralık'ta solunum makinesinden **ayrıldı (t13)**. İki gün sonra da ilk isteğini yazıyla **bildirdi (t14)**: Bir paket sigara. 10 Aralık'ta ilk kez bir saat **oturtuldu (t15)**. Ertesi gün en sevdiği yiyecek olan yoğurt ile beslenmeye **başlandı (t16)**. Yoğurdunun içine mısır istemeyi **unutmadı (t17)**. 12 Aralık'ta artık **odasındaydı (t18)**. (03 Ocak, *Hürriyet*, 2004)

Metin (1) de sunulan haber öyküsü, anlatı örüntüsüyle yazılmış olup, anlatsal hareket, zamansal sıralılık ve artgönderimsel zamansal ilişkiler bu metnin en belirgin özelliğidir. *Patlamadan bir hafta önce, ameliyattan sonra, iki gün sonra* gibi zamansal sıralılık işaretleyen artgönderimsel zaman belirteçleri bu metnin anlatı yapısını belirginleştiren zaman belirteçleridir. Ayrıca metinde geçen 3., 4. ve 8., 9., 10., 11. ve 13., 14., 15., 16. tümceleri arasında bir anlatsal hareket bulunmaktadır. Dijk (1985) e göre anlatı örüntüsüyle yazılan bu tür haber öykülerinde haber ölçütlerinden biri ve en önemlisi olan yakınlık ölçütü devreden çıkarılmıştır. Bu ölçütün devreden çıkarılması ise beraberinde zamansal sıralamayı getirmektedir. Bu tür haber öyküleri bilgilendirici amaç taşımanın ötesinde, haber öyküsünde aktarılan olaya estetik, inandırıcılık veya okuyucu üzerinde dramatik etki yaratma amacı taşımaktadır.

3.2.2 ZAMANSAL OLMAYAN (NON-TEMPORAL) HABER RAPORLARI

Daha öncede belirttiğimiz gibi, haber raporlarının temel iletişimsel amacı okuyucuları güncel olaylarla ilgili bilgilendirmektir. Bu amaç doğrultusunda haber metnilerindeki tümceler arasındaki zamansal sıralılık ilişkilerinin bu metnilerdeki betimleniş sırasıyla çakışma göstermesi zorunluluk değildir, öyle ki kimi tümceler arasındaki zamansal ilişkiler sıralılık açısından belirginleştirilmemektedir; zamansal sıralılık ilişkilerinin belirginleştirilmediği bu tümceler arasındaki söz bilimsel ilişki listeleme ilişkisidir:

Metin 2:

Anne ile 2 kızı yandı baba ile diğer kız ağır yaralı

Bitlis'in Tatvan İlçesi'nde bir evde elektrik kontağından çıkan **yangında** anne Hemdem Akbay (32) ile kızları Dilan (13) ve

Diyar (3) yanarak **öldü (t1)**. Baba Sebahattin Akbay (42) ile ailenin diğer kızı Berçin (12) ise ağır **yaralandı (t2)**. Ailenin iki oğlu ise kendilerini dışarı atarak **kurtuldu (t3)**. (09 Nisan, *Hürriyet*, 2004)

Metin (2) de görüldüğü gibi, metnin 1., 2., ve 3. tümcelerinde aktarılan olaylar, metnin ilk tümcesinde geçen yangın olayının neden olduğu sonuçlardır, ve bu sonuçlar arasındaki zamansal sıralılık ilişkileri belirginleştirilmemekle birlikte, bu tümceler arasındaki

sözbilimsel ilişki, herhangi bir zamansal ilişkiyi içermeyen listeleme ilişkisidir.

Metin 3:

Cami çöktü

Depremden en çok etkilenen köylerden biri olan Karabıyık'ta üç katlı öğretmen lojmanı ile ilköğretim okulu ağır hasar **gördü (t1)**. Minaresi yerle bir olan köy camii ise kullanılamaz hale **geldi (t2)**. Vatandaşların geçim kaynağı olan hayvanlar da yıkılan ahırlarda **telef oldu (t3)**. Köylüler, son bir umutla kaldırdıkları enkazların altından ekmek kapıları olan davarlarının ölüsünü gözyaşları ile **çıkardılar (t4)**. Ahırların yıkılması nedeniyle çok sayıda büyük ve küçükbaş hayvan enkaz altında kalarak **telef oldu (t5)**. (29 Nisan, *Hürriyet*, 2004)

Metin (3) te de görüldüğü gibi 1., 2., 3., 4. ve 5. tümcelerde aktarılan olaylar olaylar metnin ilk tümcesinde sunulan *deprem* olayının sonuçlardır. Bu tümceler arasındaki zamansal ilişkiler belirginleştirilmemekle birlikte, bu tümceler arasındaki sözbilimsel ilişki listeleme ilişkisidir, ve deprem olayının sonuçlarını zamansal ilişkiler kurmadan belirginleştirmektedir.

3.2.3 ZAMANSAL-SIRALILIK GÖSTERMEYEN (NON-SEQUENTIAL) HABER RAPORLARI

Zamansal - sırasızlık haber öykülerinin ve raporlarının en belirgin özelliğidir. Haber metinlerinde olayların aktarılış ve betimleniş sıralaması çakışma göstermemekte, bu tür öyküler doğası gereği zaman-bağımlı olmalarına rağmen bunlarda bir kronolojik sıralama görülmemektedir, metin (4) ve (5) te görüldüğü gibi:

Metin 4:

Bakırköy'de tarihi bina kül oldu

Bakırköy'de tarihi bir ahşap bina, dikkatsizlik nedeniyle yanarak **kül oldu (t1)**. İstanbul Caddesi'ndeki terk edilmiş binaya yerleşen bekar gençlerin, **dün** saat 16.00 sıralarında yemek pişirmek için yaktıkları tüpün devrilmesi sonucu **yangın çıktı (t2)**. Alevler kısa sürede tüm evi sararken, 2 genç can havliyle kendilerini dışarıya **attılar (t3)**. İtfaiyenin müdahalesiyle yangın bitişikteki tarihi binaya sıçramadan **söndürüldü (t4)**. (27 Nisan, *Hürriyet*, 2004)

Metin (4) ün ilk tümcesinde aktarılan ‘kül olma olayı’, zamansal ilişkiler açısından düşünüldüğünde, aslında metnin son tümcesinde yer alan ‘söndürülme’ olayından önce yer almakta, bir yangın olayının sonuç-durumunu göstermektedir. Aynı şekilde metnin 2. tümcesinde aktarılan olay birinci tümcede aktarılan ‘kül olma’ olayından önce gerçekleşen bir olaydır. Ancak metnin 2., 3. ve 4. tümceleri arasında bir zamansal sıralılık ilişkisi bulunmakta, bu tümceler bir anlatısal hareket göstermektedir. Metnin 2., 3. ve 4. tümcelerinde aktarılan olaylar, aslında metnin ilk tümcesinde aktarılan ‘kül olma’ olayının arka-planında gerçekleşen olayları aktarmaktadır ve metnin sözbilimsel yapısında arka-plan yapısını, zamansal ilişkiler açısından ise önceliği göstermektedirler. Metnin ikinci tümcesinde gördüğümüz gibi, bu metinde aktarılan olaylar birbiriyle değil, aslında konuşma anıyla ilişkilendirilmiştir. Bu gösterimsel zaman ilişkisi gösterimsel bir belirteç olan *dün* zaman belirteciyle belirginleştirilmektedir. Bu haber metninde de görüldüğü gibi, haber raporlarında aktarılan olaylar arasındaki zamansal ilişkilerin artgönderimsel düzlemde değil, gösterimsel düzlemde ele alınması gerekir. Bu metnin sözbilimsel yapısında görüldüğü gibi arka-plan sunumunun, anlatı metinlerinde olduğu gibi zamansal artgönderim ilişkilerini ve zamansal önceliği işaretleyen *-mİştİ* biçimbirimiyle değil de, bitmişlik görünüş biçimbirimi *-DI* ile belirginleştirilmesi haber öykülerinin gösterimselliğini belirginleştirilmektedir.

Metin 5:

Emekli ikramiyesini harcadı, karısı vurdu

Çankırı’da polislikten yeni emekli olan Şinasi Çakır (44) ile eşi Nuran Çakır arasında her gün çıkan para kavgası **dün cinayetle sonuçlandı (t1)**. Şinasi Çakır, emeklilik ikramiyesini eşinden habersiz **harcadı (t2)**. Buna kızan Nuran Çakır **dün** sabahki tartışmada kocasının beylik tabancasıyla **kurşun yağdırdı (t3)**. Silah sesleri üzerine komşular eve koştu, ancak kapıyı kitleyen Nuray Çakır yaklaşık bir saat direndikten sonra kapıyı açıp polise **teslim oldu (t4)**. Emekli polisin vücuduna 5 kurşun isabet ettiği **belirlendi (t5)**. (14 Nisan, *Hürriyet*, 2004)

Metin (5) de görüldüğü gibi, olayların betimleniş sırasıyla zamansal sırası arasında bir çakışma bulunmamaktadır ve metindeki gösterimsel zaman ilişkisi metnin ilk tümcesinde geçen *dün* gösterimsel zaman belirteci ile dilsel olarak belirginleşmektedir. Metnin 2. tümcesinde aktarılan olay 1. tümcede betimlenen olaydan önce gerçekleşen bir

olaydır ve bu tümceler arasında bir anlatısal hareket mevcut değildir. 2. ve 3. tümceler tarafından aktarılan olaylar ise cinayet olayının nedenlerini ve bu olaya ilişkin belirginleştirmeleri, bir diğer deyişle cinayet olayının arka-planını sunmaktadır. Anlatısal hareket bir diğer deyişle zamansal sıralılık ilişkisi 2., 3., 4. ve 5. tümceler arasında bulunmaktadır.

3.2.4 ZAMANSAL-SIRALILIK GÖSTEREN (SEQUENTIAL) HABER RAPORLARI

Zamansal sırasızlık haber raporlarının en belirgin özelliği olmasına rağmen, kimi kısa haber raporlarında anlatısal harekete rastlamak mümkündür, ancak bu oldukça nadir görülen bir durumdur. Araştırmanın veri tabanını oluşturan ve sadece öykü yapısından oluşan toplam 59 metnin sadece 11inde bir anlatısal hareket görülmüştür.

Metin 6:

Yükseklikten korktu intihardan vazgeçti

Van'da ailevi geçimsizlik sonucu bunalıma giren ve polis eşi olan N.K. (31), bir parkta kocasına ait beylik tabancasıyla birini göğsüne birini de kafasına sıktığı iki kurşunla yaşamına son verdi (11). Görgü tanıklarının şaşkın bakışları altında intihar eden iki çocuk annesi N.K.'nın üzerinde "Ölümünden kimse sorumlu değil" notu çıktı (12). Soruşturma sürüyor (13). (29 Şubat, *Hürriyet*, 2004)

Metin (6) da görüldüğü üzere, metnin 1. ve 2. tümceleri arasında bir anlatısal hareket bulunmakta, metnin 2. tümcesinde aktarılan olay 1. tümcede aktarılan olaydan zamansal olarak sonra gelmektedir. Metindeki olayların betimleniş ve zamansal sıralamaları çakışmaktadır. Metnin son tümcesinde, süreklilik görünüşü *-iyor* biçim birimiyle aktarılan soruşturma sürecidir ve metnin söz bilimsel yapısında takip yapısını göstermektedir. Bu tümce metnin ilk tümcesinde sunulan intihar olayının devam etmekte olan sonuçlarını aktarmaktadır.

3.2.5 ÖZET-ÖYKÜ YAPILARINDAN OLUŞAN HABER ÖYKÜLERİ

Özet-Öykü yapılarından oluşan haber raporları zamansal sıralık ilişkileri açısından değerlendirildiğinde, bu haber raporlarında da zamansal sıralılık ilişkilerinin zorunlu olmadığı gözlenmiştir. Özellikle

özet-öykü yapısı arasında bir zamansal sıralılık ilişkisi zorunlu değildir. Özet yapısının ilk tümcesinde birincil önem taşıyan olay aktarılmakta, öykü yapısında ise özet yapısında aktarılan çekirdek olaya ilişkin arka-plan sunumları yer almaktadır.

Metin 7:

Sobadan sızan gaz bir aileyi yok etti

(ÖZET) Küçükköy’de kömür sobasından sızan gazdan zehirlenen aynı aileden ikisi çocuk, dört kişi **hayatını kaybetti (t1)**. Barbaros Hayrettin Paşa Mahallesi’nde, pazartesi gecesi 36 yaşındaki Dursun Tekin, 45 yaşındaki eşi Ayten Tekin ile çocukları 13 yaşındaki Hanife ve 10 yaşındaki Burhan, sobaya kömür atarak **uykuya daldı(t2)**.

(ÖYKÜ) Gece boyunca sobadan sızan karbonmonoksit gazından zehirlenen ailenin 4 ferdi bir daha **uyanamadı (t3)**. İki gün boyunca Tekin ailesinden haber alamayan ve evden duman çıktığını gören komşuları **dün** polise **bildirdi (t4)**. Kapıyı kırarak içeri giren polis, dört kişilik Tekin ailesinin yataklarındaki cesetleriyle **karşılaştı (t5)**. Acı haberi alan aile yakınları ve komşuları büyük

bir üzüntüye **boğuldu (t6)**. Otopside sonradan aile, **bugün** memleketleri Kastamonu’ya götürülerek toprağa **verilecek (t7)**. (22 Nisan, *Hürriyet*, 2004)

Metin (7) söz-bilimsel yapısı açısından değerlendirildiğinde, bu metnin biçimsel olarak özet-öykü yapılarından oluştuğu görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, haber raporlarının söz bilimsel yapısında bulunan özet yapısı haber öyküsünün önemli olaylarının yer aldığı bir yapıdır. Bu açıdan bir metnin söz-bilimsel yapılarını önemlilik sırasına göre hiyerarşik bir şekilde düzenlenmesini belirleyen *önemlilik* (salience) kavramı çerçevesinde, bu metnin ilk tümcesinde aktarılan en önemli olaydır, ve özet yapısının ilk tümcesinde yer almaktadır. Zamansal ilişkiler açısından değerlendirdiğimizde ise, özet yapısının 2. tümcesinde aktarılan olay, zamansal ilişkiler açısından 1. tümcede aktarılan olaydan öncedir. Metin öykü yapısında 3., 4., 5. ve 6. tümceleri arasında bir zamansal sıralılık ilişkisi bulunmakla birlikte, bu tümceler tarafından aktarılan olaylar, olayın nedenlerini ve sonuçlarını belirginleştirmektedir. Öykü yapısının son 7. tümcesinde aktarılan olay ise, söz-bilimsel yapının takip oluşturucu öğesidir ve zorunlu olarak gerçekleşecek bir olay aktarılmaktadır.

Metin 8:**Pistten çıktı çamura saplandı**

(ÖZET) İstanbul- Gaziantep seferini yapan THY'nin TK 688 sefer sayılı yolcu uçağı iniş sırasında kayarak **pistten çıktı (t1)**.

(ÖYKÜ) **Dün** saat 16.55'te İstanbul Atatürk Havalimanı'ndan kalkan Boeing 737-800 tipi Nevşehir uçağı, 18.45'te Gaziantep Havalimanı'na inişe **geçti (t2)**. Aşırı rüzgar ve yağmur nedeniyle duramayan uçak, 2 bin 800 metrelik pisti geçip, 50-60 metre sürüklendikten sonra çamura **saplandı (t3)**. Kaptan pilot İsmet Doğru gerekli kontrolleri yaptıktan sonra uçağı tahliye **emri verdi (t4)**. 106 yolcu ve 7 mürettebat, tahliye edilerek havalimanı terminal binasına **götürüldü (t5)**. Herhangi bir acil duruma müdahale etmek için itfaiye ve ambulanslar hazır **bulundu (t6)**. Uçağın ön iniş takımında **hasar meydana geldi (t7)**. (30 Nisan, *Hürriyet* 2004)

Metin (8)'in söz-bilimsel yapısını oluşturan özet yapısında aktarılan olay, zamansal sıralılık ilişkileri açısından metnin öykü yapısında aktarılan 2. tümceden sonra gerçekleşen bir olaydır, ancak özet yapısındaki tümcede aktarılan olay, 2. tümcede aktarılan olaydan daha önemlidir ve zamansal ilişkiler açısından bu tümce sonra gerçekleşen bir olayı aktarsa da, bu olay metnin başında ve özet yapısında yer almaktadır. Metnin 2., 3., 4., 5. ve 6. tümceleri arasındaki zamansal ilişkileri değerlendirdiğimizde, bu tümceler arasında bir anlatsal hareketin bulunduğunu görürüz. Ancak metnin 7. tümcesinde aktarılan olay, 6. tümcede aktarılan olaydan sonra değil, metnin 3. tümcesinde aktarılan olaydan sonra meydana gelen bir olaydır. Ayrıca metnin öykü yapısının ilk tümcesinde yer alan *dün* zaman belirteci, bu metinde aktarılan olayların birbirleriyle değil, konuşma anıyla ilişkilendiğini göstermektedir.

Metin 9:**Tinerci genç, 7'nci kattan ölüme atladı**

(ÖZET) Samsun'da uçucu madde bağımlısı Ercan Ün, çıktığı binanın 7'inci katından aşağı atlayarak **canına kıydı (t1)**. Ün, 17 gün önce de aynı yerde çatıya çıkıp atlamak istemiş, ancak polislin 'Sana ayakkabı boya sandığı alacağız' sözü üzerine **vazgeçmişti (t2)**.

(ÖYKÜ) Atatürk Bulvarı Demircioğlu Apartmanı'nda **dün** akşam saatlerinde meydana gelen olayda 20 yaşındaki Ercan Ün, 7 katlı işhanının en üst katına **çıktı (t3)**. 'Bırakın ölmek istiyorum' diye bağırarak genci, çevre sakinleri ikna etmeye **çalıştı (t4)**. Ancak Ercan

Ün, kendini aşağı **biraktı** (t5). Beton zemine çarpan Ercan Ün, ağır yaralı olarak Devlet Hastanesi'ne götürülürken yolda hayatını **kaybetti** (t6) (21 Nisan, *Hürriyet*, 2004).

Metin (9)'un özet yapısının 1. tümcesinde aktarılan olay zamansal ilişkiler açısından, öykü yapısında aktarılan 3. ve 4. tümcelerinde aktarılan olaylardan sonra gerçekleşmesine rağmen, metindeki betimleniş sırası açısından 1. tümcede aktarılan olay metnin başında yer almaktadır, çünkü bu olay haber değeri taşımaktadır ve bu olayın ilk tümcede aktarılması haber ölçütlerinden biri olan 'yakınlık' ölçütüyle örtüşmektedir. Ayrıca özet yapısının ilk tümcesinde aktarılan bu olay en önemli olaydır. Metnin özet yapısının 2. tümcesinde aktarılan olay, zamansal ilişkiler açısından 1. tümcede aktarılan olaydan önce gerçekleşmiştir, ve bu zamansal öncelik *-mlşt* biçimbirimiyle ve *12 gün önce* zaman belirteciyle belirginleştirilmiştir. Özet yapısının 2. tümcesinde aktarılan bu olay, haber öyküsünün önceki olaylar yapısını oluşturmaktan ziyade tarih yapısını oluşturmaktadır. Özet yapısının ilk tümcesinde aktarılan çekirdek olayın arka planına ilişkin olaylar metnin öykü yapısında 3., 4., 5. ve 6. tümceler tarafından sıralı bir şekilde aktarılmaktadır. Bu tümcelerde aktarılan olay tümcelerinde, metnin özet yapısında sunulan intihar olayının nasıl gerçekleştiği, yere ilişkin bilgiler, olay zamanı ve sonucu sunulmaktadır. Ayrıca bu metinde aktarılan olayların konuşma anıyla ilişkilendirildiği *dün* gösterimsel zaman belirteci ile de belirginleştirilmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sonuç olarak, bu çalışmada kullanılan toplam 100 haber metnin çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular da göstermektedir ki, söylem türü ve söylemin söz-bilimsel yapısı hem görünüş, zaman, kip dağılımlarını hem de zamansal ilişkiler açısından öncelik, sonralık veya eşzamanlılık sunumlarını etkilemektedir. Bu çerçevede, bu çalışmanın inceleme konusu olan Türkçe gazete söyleminin bir alt türü olan olay haberlerini düşündüğümüzde, bu haberlerin aslında öykü veya anlatı örüntüsü taşımadığı, bu tür haberlerin daha çok bir rapor niteliği taşıdığı görülmektedir. Bu haber raporlarının en temel iletişimsel amacı okuyucuları en son gerçekleşen güncel olaylar hakkında bilgilendirmektir. Bu amaç doğrultusunda haber yazarı, nesnel, yansız, inandırıcı ve güvenilir olmak durumundadır. Bu açıdan olay haberleri aktaran bu tür haber raporlarının kipselliği

gerçeklik ve olgusalılık taşımakla birlikte, gazete yazarının metninde aktardığı olaylara ilişkin doğruluk sunumu zorunludur. Gazete yazarı haberinde aktardığı olaylara her ne kadar şahit olmasa da ve bu olaylara ilişkin bilgileri diğer kaynaklardan elde etse de, bu olaylar Türkçe haber raporlarında bitmişlik görünüşü aktaran *-miş* biçimbirimi yerine, *-DI* biçimbirimiyle aktarılır. Çünkü bitmişlik aktaran *-DI* biçimbirimi bilgisellik düzleminde [+zorunlu doğruluk], [+nesnellik], [+olgusal], [+güvenirlik] değerleri almaktadır. Olgusalılığı bu anlamda yüksek olan Türkçe haber raporlarının söylem çevresi Uzun&Emeksiz tarafından öne sürülen sınıflandırmaya göre ise gerçek kipliğinde aktarılmaktadır, bu açıdan bitmişlik aktaran *-DI* biçimbirimi, ve *dün, yarın, bugün* gibi gösterimsel belirteçler söylemde gerçeklik sunumunu belirginleştiren metin sürücüleridir. Bütün bunların sonucunda bu tür haber raporlarında olası doğruluk sunumlarına yol açabilecek diğer kip biçimbirimlerinin kullanımına rastlanmamaktadır. Haber raporlarında *-DI* bitmişlik biçimbirimiyle karşılaştırıldığında daha az sıklıkla ortaya çıkan süreklilik aktaran *-Iyor* biçimbirimi ise çekirdek olay yapısı tarafından aktarılan olayın sürmekte olan sonuçlarını aktarmakta, sözbilimsel yapının takip oluşturucu ögesinde yer almaktadır.

Çalışmanın veri tabanını oluşturan ve sadece öykü yapısından oluşan toplam 56 haber raporu metni zamansal ilişkiler açısından çözümlendiğinde ise, bu metinlerde zamansal sıralılık ilişkilerinin zorunlu olmadığı, hatta kimi metinlerde aktarılan olaylar arasında herhangi bir zamansal ilişki kurulmadığı gözlenmiştir. Zamansal ilişkilerin kurulmadığı bu tür metinlerde aktarılan olaylar bilgilendirici olma amacı çerçevesinde, metnin ilk tümcesinde aktarılan bir olaya veya bu olayın sonuçlarına ilişkin belirginleştirmeleri aktarmaktadır. Zamansal sıralılık ilişkilerinin zorunlu olmadığı bu metinlerin çekirdek olay yapısında zamansal açıdan en son gerçekleşen olay aktarılmakta, olayların metinde betimleniş ve zamansal sıralaması bir çakışma göstermemektedir. Bu açıdan anlatı söylemlerinde bitmişlik görünüşü *-DI* biçimbirimi anlatısal hareket bir hareket gösterirken, haber raporlarında bu biçimbirim her durumda anlatısal hareket göstermemekte, zamansal ilişkiler açısından ters-sıralama, veya metnin ilk tümcesinde aktarılan çekirdek olayın arka-plan sunumu çerçevesinde önceki olayları aktarabilmektedir. Anlatı söyleminde sık bir şekilde ortaya çıkan ve zamansal art-gönderim ilişkileri kuran *-mişti* biçimbirimi ise haber raporlarında daha az sıklıkla ortaya çıkan bir biçimbirimdir

ve çoğu zaman haber raporunun sözbilimsel yapısında, uzak geçmiş gösteren tarih oluşturucu ögesinde bulunmaktadır. Çünkü haber raporlarında aktarılan olaylar zamanın gönderimsel boyutunun değil, gösterimsel boyutunun bir görünümü oluştururlar ve haber raporlarında aktarılan olaylar bu açıdan birbirleriyle değil, zamanın 'konuşma zamanı' bileşeniyle ilişkilendirilmiştir. *Dün, bugün, yarın* gibi gösterimsel zaman belirteçlerinin bu haber raporlarında sık bir şekilde kullanılması bunun en belirleyici dilsel kanıtıdır. Bütün bu zamansal görünümeler ise haber raporlarının haber ölçütlerinden en önemlisi olan yakınlık ölçütüyle de örtüşmektedir.

Özet-Öykü yapılarından oluşan haber raporları zamansal ilişkiler açısından değerlendirildiğinde ise bu haber raporlarında da zamansal sıralılık ilişkilerinin zorunlu olmadığı ortaya çıkmaktadır. Özet yapısı birincil derecede önem taşıyan olayların aktarıldığı bir yapıdır ve zamansal sıralılık ilişkileri dikkate alınmaksızın birincil derecede önem taşıyan olaylar haber raporunun özet yapısında yer almakta, öykü yapısında ise özet yapısında aktarılan çekirdek olaya ilişkin arka-plan sunumları yer almaktadır.

KAYNAKÇA:

- Asher, N & A. Lascarides. (1993). Temporal Interpretation, Discourse Relations, and Common Sense Entailment. *Linguistics and Philosophy* 16.
- Bell, A. (1998). The structure of news stories. İçinde A. Bell ve P.Garrett (yay). *Approaches to Media Discourse*. Blackwell Publishers
- Caenepeel, M.& Moens, M. (1994). Temporal structure and discourse structure. İçinde C. Vet ve C. Vetters (yay). *Tense and Aspect in Discourse*, 5-20. Berlin: Mouton de Gruyter
- Frank Schilder. (1997). *Temporal relations in English and German Narrative Discourse*. Doktora tezi. Edinburgh Üniversitesi
- Lascarides A. ve Oberlander, J. (1993). Temporal connectives in a discourse context. In *Proceedings of the Annual Meeting of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics (EACL)*, 260--268, Utrecht, Netherlands.
- Mann, B. (1999). An Introduction to Rhetorical Structure Theory. File:///A/ An Introduction to Rhetorical Structure Theory (RST) htm.
- Uzun, L.& Emeksiz, Z (2004). Specificity and irrealis modality in Turkish. 12. *Uluslararası Türk Dilbilim Kurultayı*. ICTL 2004.
- Van Dijk. Teun. A. (1985). Structures of new in the Press. İçinde. T. A. Van Dijk (yay). *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media and Communication*. Walter de Gruyter. Germany.
- Özmen, N. (...). *Türkçe Anlatı Söylemlerinde Zamansal Sıralılık İlişkileri: Türkçe üzerine Gözlemler*, Sürmekte olan doktora tez çalışması